

Kadın Çalışmaları Kitaplığı - 2*

S. Betül Kaya

Kadın çalışmaları kitaplığımızın ikincisini oluştururken birinci kitaplığa göre farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. İkinci kitaplıkta kadın çalışmaları ve feminist literatüre katkı sağlayan Türkiyeli akademisyenlere ve yazarlara yer verilmiştir. Bu kitaplar sadece Türkiye'deki feminist literatürün değil dünyadaki feminist literatür için önem taşımaktadır. Bu kitaplıkta, kadın çalışmaları alanında çok önemli eserler ve dersler veren hocaların feminist teori yaklaşımıyla ele aldıkları dört kitap bulunmaktadır. Son kitapsa birinci kitaplıkta olduğu gibi edebi bir esere yer verilmiştir.

Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler – Deniz Kandiyoti

Kitap Kandiyoti'nin 1975-95 yılları arasında kadın çalışmaları bağlamında ele aldığı denemelerden oluşmaktadır. Kendisi kitabın birtakım “gidiş-gelişler, tekrarlar, yanılmalar, kendini düzeltmeler, aynı konuyu tekrar ele alışlar”dan oluştuğunu ifade etmiştir. Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde toplumsal değişim; kırsal/kentsel bağlamında cinsiyet rolleri, kadınlar ve haneîçi üretim üzerine durulmaktadır. Ataerkilliğin ideolojik ve kurumsal bağlantıları; milliyetçilik, devlet ve İslam çerçevesinde ikinci bölüm oluşturulmuştur. Bu bölümde, karşılaştırmalı bir yaklaşımla din, kadın ve devlet ilişkileri üzerine denemeler kaleme alınmıştır. Son bölüm olan üçüncü bölümde, modernlik ve kadın/erkek kimlikleri ele alınmaktadır. Kandiyoti, modernlik çalışmalarında toplumsal cinsiyetin bir faktör olarak ele alınmamasını büyük bir eksiklik olduğunu vurgulayarak, şunu demiştir:

“Toplumsal cinsiyete bağlı öznelliklerin ve değişen kadın ve erkek kimliklerinin toplumsal değişimle ilgili değerlendirmelerde sözü bile edilmedi... Bizi hem “modern” Türk toplumunun karmaşık yapısını daha iyi anlamaya hem de içgörülü bir toplumbilimi anlayışını geliştirmeye yarayacak önemli bir hareket noktasından yoksun bıraktı.”

Künye: Kandiyoti, Deniz. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, Çev. Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay, İstanbul: Metis Yayınları.

Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hıristiyanlık'ta ve İslamiyet'te Kadının Statüsü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım – Fatma Gül Berktaş

Türkiye'nin önemli siyaset bilimcilerinden biri olan Berktaş'ın doktora tezi olan bu kitap, ataerkilliğin köklerini din bağlamında incelemektedir. Kitabın teorik çerçevesi Foucault'nun iktidar ve söylem analiziyle oluşturulmuştur. Berktaş, dini teolojik bir yaklaşımla değil tarihsel ve toplumsal bir inceleme olgusu olarak ele almıştır. Araştırmada, tektanrılı dinlerde tanrının neden erkek olduğu; bunun kadın ve erkeğin toplumsal rollerini, otorite ve iktidar ilişkilerini nasıl etkilediğinin cevabı aranmaktadır. Ayrıca kadınların doğurma yetisinin neden

* sosyalbilimler.org Kadın Çalışmaları editörü S. Betül Kaya tarafından hazırlanmıştır.

Editörün E-Posta Adresi: betul.kaya@sosyalbilimler.org | **Yayın Tarihi:** 24/11/2019

Erişim Linki: <https://www.sosyalbilimler.org/kadin-calismalari-kitapligi-ii>

küçümsendiği ancak erkeklerin “kültür ve uygarlık yaratma” yetisine nasıl sahip oldukları ve yüceltildikleri üzerine durulmuştur.

“Kadınlar, kendi kimliklerini özgürce tanımlamak ve toplumda özerk bireyler haline gelmek istiyorlarsa “lanetli Havva” ya da “fitne yaratan kadın” imgelerinden kurtulmak zorundadırlar; bunu yapabilmek için de özellikle tektanrılı dinler ve onların kültürün her alanına sinmiş verili toplumsal cinsiyet kalıplarıyla hesaplaşmaları zorunludur. Bu nedenle, dinin doğasını ve işlevini anlamak, belki de en başta kadınlar açısından önemlidir.”

Künye: Berktaş, Fatmagül. (1996). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hıristiyanlık'ta ve İslamiyet'te Kadının Statüsü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Yayınları

Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin – Gülnur Acar-Savran

Kendisini sosyalist feminist olarak tanımlayan Acar-Savran, kitabında diyalektik kuramı teori olarak benimsemektedir. Kitap boyunca diyalektik kuram temelini “doğal olan/toplumsal-tarihsel olan” üzerine kurarak diyalektik bir feminizmin mümkün olup olmadığını sorgulamaktadır. Kitap, ev emeği: karşılıksız emek, özel alan/kamusal alan ve özel alanın politikası, eşitlik/farklılık/kadınlar arası bölünmeler, cinsiyet/toplumsal cinsiyet/cinsellik ve feminist politika yazıları bölümlerinden oluşmaktadır. Kitabın bölümleri birbirinden bağımsız olarak okunabilirken aynı zamanda birbirini takip eder niteliktedir. Kitap ilk bölümden son bölüme doğru kavramsal bir tartışmaya dönüşmektedir.

“Evet tam da temizleyici dükkânı, hazır yemek fabrikası, ya da lokanta olmadığı için; kadın bu işleri yabancı patron hesabına bir ücret karşılığında değil de sevgili kocasına boğaz tokluğuna yaptığı için, “çalışmak” denmez bu bitmek tükenmeyen bilmeyen işlere. Kendini tüketene kadar didinmenin çalışmak değil, sevgi-şefkat ifadesi olduğu tek yer evlerin içidir.”

Künye: Acar-Savran, Gülnur. (2004). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*, İstanbul: Kanat Kitap, Pusula Yayıncılık

Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar – Serpil Sancar

1997’de yayımlanan Kandiyoti’nin *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar* kitabının üzerinden 15 yıl geçtikten sonra yayımlanan Sancar’ın *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, bazı bölümleriyle bize karşılaştırmalı bir okuma fırsatı sunmaktadır. Kitap uluslaşma süreçlerinden yakın dönem Türkiye tarihine kadar olan dönemi kapsamaktadır. Sancar, bu dönemde iki önemli aşamanın olduğunu vurgulamaktadır; birincisi modernleşmenin temeli oluşturan ulus-devlet, ikincisiyse kurulan yeni devletin ilkeleri doğrultusunda modern aileler kurmak. Böylece erkekler devlet, kadınlar aile kurup bu modern aileyi ayakta tutmaya çalışmaktadırlar. Kitabın özgün kısmının “Aile Odaklı Modernleşme” başlıklı üçüncü bölümü olduğunu belirten Sancar, bu bölümde İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemi muhafazakâr-modernleşme bağlamında ele almaktadır.

“Türkiye’de hâlâ modernliğin, demokrasi ve özgürlükler söyleminin üst sesi hep erkek; kadınlar konuşmaya başlayınca çoğu zaman aile kadın söylemi içinden konuşmaya zorlanıyorlar; aksi takdirde dikkate alınmayabiliyorlar. Kadınlar haklar ve özgürlükler talep etmeye başlayınca aile sorumluluklarını ne kadar yerine getirdikleri sorgulanmaya başlanıyor. Kadınların özgürlüğü ile ailenin bekası aynı terazinin kadınlar tarafından dengede tutulması gereken kefelere olmaya devam ettikçe ‘eril’ modernleşme yerine ‘çoğul’ modernleşmeden bahsetmek çok kolay değil.”

Künye: Sancar, Serpil. (2012). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Tante Rosa – Sevgi Soysal

Kendisini feminist olarak nitelendirmese de Sevgi Sosyal'ın *Tante Rosa*'sı feminist romanlar arasında yer almaktadır. Sosyal, *Tante Rosa*'da babaannesinden başlayarak kendisine kadar uzanan bir “kadınlık deneyimini” ele aldığını söylemiştir. Kadına biçilen toplumsal rollere karşı direnen bir kadının hikâyesini anlatmaktadır, Soysal. Hikâyenin kahramanının Alman, özgürlüğüne düşkün bir kadın olması Sosyal'ın eleştirilmesine neden olmuştur ancak dünyanın neresine gidilirse gidilsin kadınların karşılaştıkları problemler benzerlik göstermektedir. *Tante Rosa*'yı okurken kadınlık deneyiminin din, dil, ırk ayırt etmediği görülmektedir. Sosyal'ın da dediği gibi: “anneannemden başlayıp kendimde biten ve bunu evrensellekle anlatan bir hikâye.”

“Her şey özlenebilir. Her şey tutku konusu olabilir. Her şey aynı ölçüde kutsal ve aynı ölçüde aşağılık olabilir. Tutkular, çevreye göre değişen şeylerdir. Evli kadınlar toplantısında en temiz pak aile kadını olmaya özenen kadın, orospuların yanında orospu olmayı niçin istemesin? Önemli olan istektir, hiçbir istek diğerinden soylu değildir.”

Künye: Soysal, Sevgi. (2002). *Tante Rosa*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan sosyalbilimler.org, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.